

B) Odluke stranih sudova i arbitraža

ENGLESKI APELACIONI SUD

Presuda od 10.II 1975.

Michael Miliangos c/a
George Frank (Textiles) Ltd.

Distanciona kupoprodaja - Plaćanje u stranoj valuti - Pred engleskim sudovima kupovna se može utužiti u stranoj valuti - Odluka Apelacionog suda kao obvezatni precedent - Odluku nije slijedio sudac nižeg suda - Razmatranje principa "per incuriam" od strane Apelacionog suda

Tužitelj, poduzeće iz Švicarske, je proizvođač poliesterskog prediva namijenjenog tekstilnoj industriji. Tuženi, tekstilna kompanija "George Frank" iz Engleske, kupio je od tužitelja temeljem dvaju zaključenih ugovora značajnu količinu prediva. U prvom ugovoru, s isporukom u rujnu i listopadu 1971. godine, bila je ugovorena ukupna cijena od 415.522,45 švicarskih franaka, plativa u roku od 30 dana od ispostavljanja fakture. Drugi ugovor je uključivao dvije isporuke a cijena je bila ugovorena u funtama sterlinga. Prvi spomenuti ugovor je značajan za ovaj spor, zbog činjenice da je kupovna cijena bila ugovorena i plativa u švicarskim francima. U jesen 1971. godine prodavalac je uredno izvršio svoju ugovornu obvezu isporukom prodane količine prediva, te ispostavivši potom račun za svaku od izvršenih isporuka. Svaka faktura sadržavala je identičnu odredbu o načinu plaćanja: plativo u roku od 30 dana Union Banci u Lausanne. Tuženi nije izvršio svjču obvezu isplate ugovorene cijene, već je akceptirao dvije mjenice na ukupni iznos od 300.000 švicarskih franaka, koje, međjutim, po prezentaciji nisu bile honorirane.

U travnju 1972. godine tužitelj je pokrenuo spor protiv tuženoga tražeći isplatu kupovne cijene prodane i isporučene robe, te zahtijevajući da presuda donesena u tom postupku glasi na funte sterlinga. Alternativno, tužitelj je zahtijevao naplatu mjeničnih iznosa, u oba slučaja pretvorenih u funte sterlinga.

Kako je u međjuvremenu Apelacioni sud donio presudu u slučaju Schorsch Meier, kojom je riješeno da engleski sud može donijeti presudu koja glasi na stranu valutu ukoliko je ta valuta ugovorena, tužitelj je dozvolom suda izmijenio svoj tužbeni zahtjev tražeći isplatu kupovne

cijene u švicarskim francima, kako je među strankama bilo ugovoreno. Postupak tužitelja je potpuno razumljiv, jer bi u slučaju isplate kupovne cijene u funtama sterlinga zbog deprecijacije funte izgubio dio svoje tražbine preračunavanjem iz švicarskih franaka u funte sterlinga. Time bi tuženi, unatoč činjenici ustanovljenog kršenja ugovorne obveze, ostvario korist.

Sudac prvostepenog suda je usvojio tužbeni zahtjev, međutim donio je presudu koja glasi na funte sterlinga, a ne na valutu ugovora. Sudac je zasnovao svoju odluku na slijedeća dva argumenta:

1. Presuda u sporu Schorsch Meier nije u skladu s precedentom Kuće Lordova (In re United Railways of Havana and Regla Warehouses L.T.D. iz 1961. godine),

2. Presuda u slučaju Schorsch Meier donesena je per incuriam.

Otklonjena je primjena precedenta Schorsch Meier, jer se sudac nije osjećao njime vezan, a presuda je donesena u skladu s opetovano izraženim stavom engleskog pravosudja da presude engleskih sudova mogu glasiti samo na domaću valutu, primjenjivanim i neprikosnovanim 380 godina, te potvrđenim od strane Kuće Lordova.

Žalba uložena protiv prvostepene presude zasniva se na dvije postavke: prvo, da je slučaj Schorsch Meier ispravno presuđen, i drugo, bez obzira na ispravnost odluke u tom slučaju, presuda u sporu Schorsch Meier obvezuje sud jer se radi o precedentu Apelacionog suda, kojeg su se niži sudovi dužni pridržavati dok ga ne derogira Kuća Lordova ili Parlament.

O žalbi je rješavao Apelacioni sud 10.II 1975. godine.

Punih 380 godina engleski sudovi slijedili su drevno pravilo postavljeno 1626. godine u slučaju Ward v. Kidswin: ako tuženi nije isplatio dug u ugovorenoj stranoj valuti situacija je ista kao da je odbio predati tužitelju dugovanu stvar, na primjer kravu, u oba slučaja presudom se ne dosudjuje izvršenje dugovane činidbe (predaja stvari ili isplata ugovorene valute), već naknada štete - time da se na ime naknade štete dosudjivao jedino odgovarajući iznos u funtama sterlinga, prema tečaju na dan dospjeća obveze. Takva praksa potvrđena je npr. u The Volturmo (1921) i u slučaju United Railways of Havana i Regla Warehouses (1961). Niti u jednom od navedenih, niti drugim

slučajevima sa sličnim činjeničnim stanjem opće usvojeno stajalište sudova da presuda može glasiti samo na domaću valutu nije bilo izloženo kritici ili preispitivanju. Također niti u jednom od navedenih slučajeva sud nije razmotrio mogućnost donošenja presude kojom se tuženom nalaže izvršenje dužne činidbe (specific performance); prvi slučaj u kojem je raspravljena mogućnost dosudjivanja dužne činidbe je upravo Schorsch Meier.

Lord Denning je na samom početku izlaganja svojeg pravnog stajališta o predmetnom sporu ustanovio da, ukoliko je drugi argument na kojem tužitelj zasniva žalbu protiv presude osnovan, to jest ako precedent Schorsch Meier obvezuje sam Apelacioni sud i niže sudove, spor je riješen i nije potrebno analizirati dosad navedene tvrdnje i zaključke koje je iznio zastupnik tužitelja. Naime, slučaj Young (1944) jasno postavlja pravilo po kojem je Apelacioni sud vezan vlastitim odlukama. Naglasio je da je za englesko pravosuđe od primarne važnosti da se sudovi pridržavaju precedenata Kuće Lordova; međjutim, u slučaju Schorsch Meier većina u sudskom vijeću je smatrala da precedent in re Havana Kuće Lordova ne postavlja pravilo za konkretan slučaj, već da su sudovi slobodni u donošenju presude koja glasi na stranu valutu, a putem ulaganja pravnih lijekova stranke će ishoditi stajalište Kuće Lordova o toj situaciji.

Zaključak Lorda Denninga, kojeg su potvrdili i ostali članovi vijeća Apelacionog suda, M.R. Stephenson i Geoffrey Lane, je da u konkretnom slučaju sudac prvostepenog suda nije smio donijeti odluku suprotnu precedentu Apelacionog suda, to jest trebao je donijeti presudu u skladu sa stajalištem izraženim u slučaju Schorsch Meier.

Pred Apelacionim sudom postavilo se i pitanje da li je on sam vezan vlastitim precedentom (in re Schorsch Meier).

Lord Denning je najprije analizirao slučaj Schorsch Meier i pri tome utvrdio slijedeće: u tom su slučaju suci jednoglasno zaključili da postoji ovlaštenje suda da donosi presude koje glase na stranu valutu što se tiče zemalja Zajedničkog tržišta; većinom glasova donesena je odluka da takvo ovlaštenje suda postoji ako je strana valuta na koju glasi presuda, valuta ugovora oko izvršenja kojeg je izbio spor među strankama. Oba ova činioca na kojima je presuda zasnovana jednako su tako odlučni koliko bi bio i samo jedan od njih, kako je rečeno u slučaju Jacobs v. London County iz 1950. godine, ukoliko sudac svoju presudu zasniva na dva odlučna činioca i tako navede u obrazloženju, niti jedan od njih nije dictum.

Pravna regulativa ovog problema (authorities) izražena je u dva precedenta: Young v. Bristol iz 1944. godine i Morelle v. Wakeling iz 1955. godine. Kako je riješeno u slučaju Young, Apelacioni sud vezan je vlastitim ranijim odlukama, uključujući odluke donesene većinom glasova, osim u izričito predviđenim slučajevima, i to u tri slučaja:

1. Kad postoje dvije međusobno nepodudarne odluke Apelacionog suda, sud mora sam odlučiti koju će u konkretnom slučaju slijediti;

2. Kad odluka Apelacionog suda nije u skladu s kasnije donesenom (subsequent) odlukom Kuće Lordova, iako je odluka Kuće Lordova izričito ne derogira;

3. Kad je ranija odluka Apelacionog suda donesena per incuriam, prema definiciji koju je dao Lord Greene u slučaju Young.

Za slučaj kad je ranija odluka Apelacionog suda nekonzistentna s kasnije donesenom odlukom Kuće Lordova, Lord Denning je ukazao na odlučni značaj riječi "kasnije donesenom" (subsequent) u prosudjivanju mogućnosti primjene ovog izuzetka. U konkretnom slučaju, što se tiče presude koja glasi na stranu valutu, takva odluka Kuće Lordova ne postoji, te se pridržavanje pravila iz ranije odluke Apelacionog suda ne može otkloniti na ovoj osnovi.

Detaljno je raspravljeno pitanje definicije odluke donesene per incuriam, te konkretno, da li se može zaključiti da je odluka u slučaju Schorsch Meier donesena per incuriam. Završno objašnjenje koje je dao Lord Denning glasi: ".....odluka nije donijeta per incuriam iz razloga što sudsko vijeće nije citiralo sve relevantne pravne izvore za konkretan slučaj (authorities) ili se nije pozvalo na ovo ili ono pravilo izraženo u sudskoj odluci ili zakonskoj odredbi. Sud sam istražuje i konzultira izvore prava (authorities), a to ne mora biti spomenuto u obrazloženju presude. Isto tako, odluka nije donesena per incuriam zato što se čini da je raspravljen samo jedan aspekt spornog pravnog odnosa, tužiteljev ili tuženog, a drugi nije vidljiv iz izreke i obrazloženja presude. Zadatak suda je svestrano raspravljanje predmetnog spora i zaštita interesa stranke koja nije zastupana u parnici. Upravo tako je postupio sud u slučaju Schorsch Meier."

Predmeti u kojima je Apelacioni sud izmijenio svoje ranije stajalište donošenjem presude različite od

vlastite ranije odluke nisu brojni. Pažnje vrijedan primjer iz nedavne prakse je slučaj Tiverton Estates v. Wearwell Ltd. iz 1974. godine u kojem je sud derogirao precedent Law v. Jones također iz 1974. godine temeljem konstatacije da sud nije slijedio suštinsku odredbu konzultiranog pravnog izvora za taj slučaj, te da slučaj zahtijeva primjenu pravnog sredstva što prije."

Lord Denning je zatim rekao: ".....Sam sam često isticao da ovaj sud nije apsolutno vezan svojim odlukama i može od njih odstupiti isto tako kako Kuća Lordova može odstupiti od svojih; ali, moji kolege ne idu tako daleko. Tako mi je dužnost povinovati se njihovom stajalištu."

Što se tiče tvrdnje da je odluka u slučaju Schorsch Meier donesena per incuriam, treba naglasiti da temelje za takvu tvrdnju nalazimo već u navodima sudaca koji su donijeli napadnutu odluku. Sudac je naime izjavio da većina u sudskom vijeću nije pravilno shvatila pravni princip kojeg treba primijeniti; oni su zasnovali svoju odluku na maksimi "cessante rationae legis cessat ipsa lex" koja potječe još iz srednjeg vijeka. Ali po sučevom mišljenju ovaj bi princip ispravno trebao glasiti, kako je predložio zastupnik tuženog, "cessante rationae legis cesset ipsa lex apud senatum" u prijevodu: "ako prestane razlog postojanja zakona (ratio legis), tad neka prestane i zakon kad senat (Kuća Lordova ili Parlament) tako odluči." Vidimo da je razlika između prvog oblika tog principa i ovog kojeg je prihvatio sudac suštinska - originalna izreka vezuje nestanak ratio legis s automatskim prestankom samog pravnog pravila, a sudac je prihvatio modificiranu izreku koja prepušta odluku o prestanku djelovanja pravnog pravila Kući Lordova, odnosno Parlamentu.

Lord Denning se opredijelio za izvorno pravilo, smatrajući da primjena ovog principa nije privilegij Kuće Lordova i Parlamenta, već da se svaki sud može njime poslužiti. Primjer za to je stajalište suca Willesa u Davies v. Powell iz 1737. godine, u kojem je sudac, između ostalog, rekao slijedeće: "....kad se promijeni priroda stvari, pravna pravila moraju se također promijeniti...." ("When the nature of things changes, the rules of law must change too."). Lord Denning stvorio je adekvatno pravilo za ovaj slučaj: "Isto tako, kad se promijeni priroda sterlinga, pravno pravilo može se također promijeniti ("So when the nature of sterling changes, the rule of the law may change too.").

Apelacioni sud je u ovom slučaju donio odluku da se žalba dozvoljava, s razloga što je Apelacioni sud vezan precedentom iz slučaja Schorsch Meier. Prema tome, tužitelju se dosudjuje 415.522,45 švicarskih franaka, uvećano za kamate, alternativno u funtama sterlinga, po tečaju na dan isplate. Odluka je donesena temeljem činjenice da tuženi nije uspio dokazati da presuda Schorsch Meier ne obvezuje sam Apelacioni sud, jer je donesena per incuriam, a u odluci Apelacionog suda u tom slučaju većina je smatrala da sud može donijeti presudu koja glasi na stranu valutu.

(LLR 1975,1, str.587)

K.T.

FRANCUSKI KASACIONI SUD

Presuda od 27.V 1975.

Cie des Messageries maritimes
i zapovjednik broda "Marquisien"
c/a Sté Pêche et Froid et autres

Prijevoz lako pokvarljive robe morem - Odgovornost broda-
ra za oštećenje robe - Ako se brodar poziva na izuzeti
slučaj iz Konvencije o teretnici, mora dokazati da je taj
slučaj prouzrokovao štetu - Oznaka "FROZEN" na robi ozna-
čava i duboko smrznute proizvode, pa je brodar dužan pre-
voziti je na temperaturi nižoj od -18°C

Sté Seaways i Sté Russel iz Melbournea prodale su zasebno, svaka po 100 kutija u kojima su se nalazili kuhani repovi jastoga, poduzećima Pêche et Froid i Trabuchet - oba iz Boulogne-sur-Mer. Spomenuta roba je bila, prema teretnici, ukrcana 22. studenog 1968. na brod "Marquisien" čiji je vlasnik Cie des Messageries maritimes, a nosila je oznaku "FROZEN". Sporno je među strankama da li je trebala biti pohranjena na temperaturi nižoj od -18°C, kao i da li ta oznaka upućuje i na duboko smrznute proizvode. Međutim, za vrijeme pomorskog prijevoza ova roba je bila smještena u prostoriји u kojoj je temperatura iznosila i do -12°C, tako da je pri iskrcaju u Dunkerqueu 13. siječnja 1969. sanitarni inspektor utvrdio da su repovi jastoga zbog lošeg stanja nepodobni za korištenje u prehrambene svrhe. Primateljima je time prouzročena šteta, tim više što su već bili platili ugovorenu cijenu. S tog razloga su tužili sudu svaki svojeg prodavatelja (Sté Seaways i Sté Russel), a Messageries maritimes i zapovjednika broda "Marquisien"